اۋىس ـ كۈيىستى تەرەڭدەتىپ، حالىق تىلەگىن توعىسترۇدىڭ "دانەكەرى" بولدى

ـــ "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇرعان 10 جىلدا وزەكتى رايوننىڭ قول جەتكىزگەن تابىستارى (5)

□ انار بۇلت \ شينجياڭ گازەتىنىڭ ۋتىلشىسى ليۇ شياڭ

"حالىق تىلەگىن توعىسترۇ" ـــ "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدىڭ" گۇمانيتارلىق دانەكەرى، قوعامنىڭ بىرگە تاسى جانە حالىق تىلەگىنىڭ نەگىزگى، ول "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جول" قۇرىلىسىن ۇقپىتى، ەگجەي ـ تەگجەيلى دىستەۋگە جانە ونىڭ بايىندى داموىنا تىكە قاتىستى.

"ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇرۇ باستاماسى العا قويىلعان 10 جىلدان بەرى جۇڭگونىڭ شينجياڭى جاعرافيالىق جانە گۇمانيتارلىق، ت. ب وزگەشە باسىمدىعىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، بىرگە قۇراتىن مەملەكەتتەرمەن حالىق تۇرمىسى ينجەنەريا قۇرىلىسى، مادەنيەت ـ ساياحات سەلبەستىگى، وقۋ ـ اعارتۋ اۋىس ـ كۇيىسى، حالىق اراسىنداعى بارىس ـ كەلىس قاتارلىلاردى بەلسەنە ورىستەتىپ، جۇڭگو مەن شەتەلدىڭ گۇمانيتارلىق اۋىس ـ كۇيىسىن جەبەۋدىڭ، حالىق تىلەگىن توعىسترۇدىڭ ۋبىر ـ بىرلەگەن كوپىرىن سالىپ، "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ حالىق تىلەگى نەگىزىن بەكەمدەۋگە بەلسەندى ۇلەس قوستى.

ۋزارا تىيمدىلىك جاساپ، تەڭ يگىلىككە كەنەلۋ حالىق تىلەگىن توعىسترۇ نەگىزىن ونان ارى نىعايتتى

10 ـ ايدىڭ 16 ـ كۈنى ۋتۇن پەردەسى جابىلعاندا، قىرعىزستاننىڭ استاناسى بىشكەك قالاسىندا شامدار جايناپ، ادامدار ەكىدەن ـ ۇشتەن كۇلە سويلەسىپ، ازىلدەسە اڭگىمەلەسىپ، بوي جازىپ قىدىرۇعا، كەشكى كورىنىستەردى تاماشالاۋعا شقتى.

الايدا بىرنەشە جىلدىڭ الدىندا، ەلەكتر ۇنەمدەۋ، ەلەكتر توقتاتۋ بۇل جەردە ۇنەمى تۇلىپ تۇراتىن. قىرعىزستاننىڭ سۋ ەلەكتر بايلىعى مول بولعانىمەن، ۋبراق وڭتۇستىككە، سولتۇستىككە تارالۋى تەپە ـ تەڭ ەمەس، سولتۇستىك بولىگى كەزىندە ەلەكتر جەتسىپەۋ قينىلىپ ابدەن تارتقان، استاناسىنىڭ ۋزى دە ەلەكتردەن پايدالانۋ قامتاماسىزدىعىنا تولىق قول جەتكىزە الماعان ەدى.

مۇنىڭ ۋبارى جۇڭگو شينجياڭ كاسپورىنى ەرەكشە ترانسفورماتور شەكتى سەرىكتەستىگى كوتەرەگە الپ سالعان "داتقا ـ كەمين" ەلەكتر جەتكىزۋ، كەرنەۋ وزگەرتۋ ينجەنەريا سىنىڭ سالىنىپ بىتۋىمەن شەشىلدى. قىرعىزستاننىڭ وڭتۇستىگى مەن سولتۇستىگىن تۇتاستىرعان بىرلىككە كەلگەن ەلەكتر تورى بىشكەك قالا تۇرعىندارىنىڭ ەلەكتردەن ەركىن پايدالانۋىن جۇزەگە اسىردى. "ۋبىز ۋبارىمىز بۇل ينجەنەريانى جۇڭگودان كەلگەن 'باقت ينجەنەريا' دەپ اتادىق"، ـ دەدى قالا تۇرعىنى ايانا.

بەيبىت تە تىنىش، گۇلدەنىپ دامىعان باقىتتى تۇرمىس ۋار ەل حالقىنىڭ ورتاق ارمانى.

10 جىلدان بەرى نازاردى داموعا، حالىق تۇرمىسىن جاقسارتۋعا شوعىرلاندىرعان سەلبەستىك نسانداري تياناقتانىپ، "حالىق تىلەگىن توعىسترۇ، تاعدىرلاس بولۋ" ارمانى انا ۋرلىم ايقىندالا ۋتۇستى.

شينجياڭ جاڭا ەنەرگيا سالاسىندا وزگەشە بايلىق، تەحنيكا سياقتى باسىمدىققا يە، ورتا ازيا ەلدەرىمەن ەنەرگيا سەلبەستىگىن ورىستەتۋدىڭ كەڭىستىگى كەڭ. 2022 ـ جىلى 9 ـ ايدا شينجياڭنان كەلگەن الەمدىك جاڭا ەنەرگياداعى 500 ەگەي كاسپورىننىڭ ۋبىرى جينفىڭ ەلىم ـ تەحنيكا شەكتى جارنا سەرىكتەستىگى وزبەكستاننىڭ 521MW جەل ەلەكتر نسانىنا ۋساتتى قول قويىستى.

"نسان قۇرىلىس جۇرگىزۋ كەزەڭىندە، سالىنىپ بىتكەننەن كەيىن جەرگىلىكتى ورىننىڭ ەلەكتر كۇشى قۇرىلىمىن كورنەكتى جاقسارتىپ، 500 مىڭ وتباسىنىڭ ەلەكتر قاجەتىن قاناعاتاندىرىپ، ۋار جىلى ۋبىر ميللىيون 100 مىڭ تونىنا كومىر قىشقىل گازىن از بەستىرادى". جينفىڭ ەلىم ـ تەحنيكا سەرىكتەستىگى وزبەكستان بولىمشە سەرىكتەستىگىنىڭ باس دىرەكتورى ليۇ چۇنحاي بىلاي دەدى: نسانىنىڭ ۋساتتى ەلەكتر ستانسىلارى سەرىكتەستىگىنىڭ وزبەكستاندا تەز داموىنا نەگىز قالادى ۋارى جەرگىلىكتى ورىننداعى ادامدارىدى جۇمىستانۋعا جەتەكتەپ، تۇرلىشە مادەنيەتتەگى قاۋىمنىڭ ۋزارا اۋىس ـ كۇيىسىن كۇشەيتتى.

تاس جول جوندەپ، جاتقىزىپ، ادامدار دىڭ ۋجۇرىس ـ تۇرىس قينىلىسىن شەشتى؛ ەلەكتر تورىن تارتىپ، تۇرعىنداردىڭ ەلەكتردەن پايدالانۋ قاجەتىن قاناعاتتاندىردى؛ جول شىراق ورناتىپ، كەشكى جۇرگىنشىلەردىڭ جولىن جارىقتاندىردى... 10 جىلدان بەرى وسى جىبەك جولىندا تولاسسىز جارىققا شىققان ساپالى مارکالار جانە بەلگى سيپاتتى ينجەنەريالار بىرگە قۇراتىن ەلدەردەگى حالقتىڭ تۇرمىس دەڭگەيىن ۋنەمدى جوعارىلاتىپ، ۋار جاقتىڭ حالىق تىلەگىن توعىسترۇدى بىرگە ىلگەرىلەتۋىندەگى ماڭىزدى دانەكەرگە اينالدى.

اۋىس ـ كۇيىس جاساپ، توعىسۋ حالىق تىلەگىن توعىسترۇ سۇيىسپەنشىلىگىن اناعۇرلىم كۇشەيتتى

بىشكەك مەملەكەتتىك داشۋەسى كۇڭزى شۇەيۋانىنىڭ وقۋشىسى سادعۇل ومات شينجياڭ داشۋەسىنىڭ وقۋعا قابىلداۋ ۇقتىرۋىن تاپسىرىپ العاندا، جۇزىنەن قۇانىش لەبى ەستى.

"مەنىڭ جۇڭگو ۋتىلىن قۇلشىنا ۇيرەنۋىمدەگى ماقساتىم وسى ۋسات ۋشىن". سادعۇل ومات شينجياڭ داشۋىسىندە جاقسى وقىپ، مەكتەپ تاۋسقاننان كەيىن جۇڭگو مەن قىرعىزستاننىڭ ەل اتتاعان سەرىكتەستىكتەرىنىڭ نەسانداريناسىپ، اتا مەكەننىڭ ۋتىپتى دە جاقسى داموىنا كۇش ۇستەيتىندىگىن ۋبىلدىردى.

جاعرافيالىق، گۇمانيتارلىق جانە وقۋ ـ اعارتۋ باسىمدىعىنىڭ تيىمدىلىگىنەن، شينجياڭ ەلىمىزدىڭ باسىم كوپ مەملەكەت دەڭگەيىندەگى ورتا ازيا ەلدەرىمەن وقۋ ـ اعارتۋ سەلبەستىگىن ورىستەتۋ مىندەتىن ۇستىنە الىپ، ەكى جاقتى، كوپ جاقتى سەلبەستىك، اۋىس ـ كۇيىس جانە سايكەستىرۋ مەحانيزمىن ورناتتى.

شينجياڭنىڭ جوعارى مەكتەپتەرى رەسەي، قىرعىزستان، قازاقستان، پاكىستان سياقتى ەلدەردە تۇڭعىشتان كۇڭزى شۇەيۋانىن قۇردى، "جۇڭگو ۋتىلى ورلەۋى"، "جۇڭگو ماديەنيەتى ورلەۋى" بىرگە قۇراتىن ەلدەردە ۇزدىكسىز كوتەرىلىپ، جالپى 10 مىڭنان استام شەتەلدىك وقۋشى شينجياڭنىڭ جوعارى مەكتەپتەرىندە وقىدى.

"جوعارى دەڭگەيدەگى جۇڭگو ۋتىلى وقىتۋى جانە ماديەنيەت قيىلىن ورىستەتۋ ارقىلى جۇڭگونى تۇسىنەتىن، جۇڭگومەن تاتۋ، جۇڭگو ۋۇنىن تاراتاتىن، جۇڭگو حيكاياسىن جاقسى بايىندايتىن حالقارالىق وقۋشىلاردى مولىنان تاربيەلەپ شقتىق". شينجياڭ داشۋەسى حالقارالىق ماديەنيەت اۋىس ـ كۇيىس شۇەيۋانىنىڭ ورىنباسار باستىعى لياڭ يان بىلاي دەدى: "دوستقتىڭ نەگىزى بەكەمدەلە تۇسكەن ساين 'ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدىڭ' بولاشاعى اناعۇرلىم جاقسى بولادى".

"ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇرۇ جۇلگەسىندە، وقۋ ـ اعارتۋدى، ەمدەۋدى ۋاكىل ەتكەن حالىق اراسىنداعى اۋىس ـ كۇيىس سەلبەستىگى ارشىندى دامىپ، حالىق تىلەگىن توعىسترۇدى جەبەيتىن ماڭىزدى كۇشكە اينالدى.

بىيل 7 ـ ايدا شينجياڭ مەديتسينا داشۋەسىنە قاراستى 1 ـ شيپاحاناسىنىڭ كوپ ۋپان تۇرىندەگى باۋىر كوشىرۋ ۇجمى قازاقستان مەملەكەتتىك مەديتسينا عىلىم ورتالىعىنا باردى. ەكى جاقتىڭ ماماندار ۇجىمىنىڭ سەلبەستىگىندە، كوپ تۇلاتىن كوپىرشىك سيپاتتى جىلاۋدىق قۇرت اۋرۋىنىڭ ازابىن ابدەن تارتقان ي حانىمعا باۋىردى دەنەدەن الىپ كەسۋ جانە ۋز دەنەسىندەگى باۋىردى كوشىرۋ وتاسىن جاسادى، وتا تۇپ ـ تۇرا 12 ساعاتقا سوزىلىپ، سوڭىندا ۋساتتى بولدى.

كەزەكتە شينجياڭ مەديتسينا داشۋەسىنە قاراستى 1 ـ شيپاحاناسىنىڭ ماماندار ۇجىمى ي حانىمعا كوپ رەت ەل اتتاپ قاشقتان بىرلەسىپ دياگنوز قويىپ، وعان ساۋعىز جوسپارىن جاساپ بەردى.

شينجياڭ جىبەك جولى ەكونوميكالىق بەلدەۋى وزەكتى رايوننىڭ ەمدەۋدەن قىزمەت وتەۋ ورتالىعى قۇرىلىسىن بەلسەنە ىلگەرىلەتىپ، جۇڭگونىڭ ەمدەۋدەن قىزمەت وتەۋدە باتىسقا ەسىك اشاتىن الدىڭعى شەبىن جانە ۇلگى كورسەتۋ ۋتىيىنىن تۇلعالاپ، ورتا ازيا ەلدەرىمەن دەنساۋلىق، سالاماتتىق سالاسىنداعى سەلبەستىكتى ۇزدىكسىز تەرەڭدەتتى. جۇڭگو ـ ورتا ازيا تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسى مەن ادامزاتتىڭ دەنساۋلىق، سالاماتتىق ورتاق تۇلعاسىن ورناتۋعا قوماقتى تاجىريبە جانە ۋادىس توپتاۋمەن قاتار، بىرگە قۇراتىن ەلدەردەگى حالىق جۇرەگىن ونان ارى "جىلىتا" ۋتۇستى.

ورىكەنيەتتە ۋزارا ۇلگى الۋ حالىق تىلەگىن توعىسترۇدىڭ ۋمانىن تەرەڭدەتە ۋتۇستى

ورىكەنيەت اۋىس ـ كۇيىسپەن تۇرلەنە تۇسەدى، ورىكەنيەت ۋزارا ۇلگى الۋمەن ماز مۇنىن بايىتادى.

مىناداي ۋبىر قىسقا بەينە فيلم قازىرگە دەيىن ادامدارىدىڭ ەسىندە ۋالى ساقتاۋلى ـــ 7 ـ ايدىڭ 23 ـ كۇنى كەش، ۋۇرىمجى ديوپۋ حالىقارالىق اۋەجايى. وڭتۇستىك افريكانىڭ ەرۇيىس ۋبي كوركەمونەر ۇيىرمەسىنىڭ ارتىستەرى ۇشاقتان تۇسە سالا شينجياڭ كوركەمونەر تەاترحاناسى مۇقام كوركەمونەر ۇيىرمەسىنىڭ ارتىستەرىمەن بىرگە بيگە باستى.

ۋبي كوركەمونەر ۇيىرمەسىنىڭ باستىعى نومحانداسو مولونۋانا بىلاي دەدى: "ۋبىمىز ۇقساماعانمەن، جەتكىزگەن قۇانىشىمىز ۋبىر. وسى جولعى ساپار ۋبزدىڭ شينجياڭنىڭ ۋان ـ بىينە بولعان تۇسىنىگىمىزدى تەرەڭدەتتى، شينجياڭنىڭ شەكسىز باۋراۋ كۇشىن ونان ارى سەزىندىك".

وڭتۇستىك افريكا ەرۇيىس ۋبي كوركەمونەر ۇيىرمەسى 6 ـ كەزەكتى جۇڭگو شينجياڭ حالقارالىق ۇلتتار ۋبي فەستيۋالىنا قاتىناسقالى كەلگەن. ازياداعى، ەۋروپاداعى، افريكاداعى 10 نەشە مەملەكەت پەن رايوننان كەلگەن 1000نان استام كوركەمونەرشى تيانشان باۋرايىندا باس قوسىپ، ۋبيدى دانەكەر ەتىپ، ۋبي ارقىلى دوستاستى. ۋبي فەستيۋالى سىندى تەرەزە ارقىلى شىنايى، سەنىمدى، اشىق، كورىكتى شينجياڭ جۇرت الدىندا ايگىلەندى.

سوڭعى جىلدارى شينجياڭ ىلگەرىندى ـ كەيىندى 70تەن استام مەملەكەت پەن رايوننىڭ مادەنيەت ـ ساياحات قۇرىلىمدارىن شينجياڭعا كەلىپ مادەنيەتىن اۋىس ـ كۇيىس قيىلىن ورىستەتۋگە ۇسىنىس ەتتى؛ 6 كەزەك "جۇڭگو شينجياڭ حالقارالىق ۇلتتار ۋبي فەستيۋالىن"، 3 كەزەك "جۇڭگو شينجياڭ حالقارالىق كوركەمونەر قوس جىلدىق كورمەسىن" تابىسپەن ۇيىمداستىرىپ وتكىزىپ، دۇنيە جۇزىلىك وركەنيەتتەر اراسىنداعى اۋىس ـ كۇيىستى، ۋزارا ۇلگى الۋدى كۇشەيتىپ، جاڭا داۋىردەگى شينجياڭنىڭ جاڭا رايىن، جاڭا بەينەسىن ايگىلەپ، جۇڭحۋا مادەنيەتىنىڭ حالقارالىق دەڭگەيىن كۇشى مەن تارالۋ كۇشىن جوعارىلاتتى.

نەشە مىڭ جىلدان بەرى «ماناس» جۇڭگونىڭ شينجياڭىنداعى قىرعىز ۇلتى مەن قىرعىزستانداعى قىرعىز ۇلتى اراسىندا كەڭىنەن تارالىپ كەلدى، ەكى ەلدىڭ "ماناسشىلارى" ۇقساس تىلدە، ۇقساس مۇزىكا اۋەننىندە باتىر ماناس پەن ونىڭ ۇرپاقتارىنىڭ قاھارماندىقپەن كۇرەس جۇرگىزگەن ۋڭىعىمەسىن جىرلاپ كەلدى. باتىرلىق ەپوس «ماناس» ەكى ەل حالقىنا ورتاق بايلىق، ەكى ەل «ماناستى» قورعاۋ مەن جالعاسترۇ جونىندە قويۋ سەلبەستىك ورىستەتتى.

قىرعىز ۇلتىنىڭ ايگىلى «ماناس» ەپوسى ۋجۇسپ مامايدى ەل ۋشى ـ سىرتىنداعى تاريحي ەپوس مامانداري "ۋتىرى گومەر" دەپ اتادى، ول ۋومىر بويى «ماناس» ەپوسىنىڭ ۇزىندىلەرىن جيۋعا كۇش سالىپ كەلگەن، «ماناس» ەپوسىنىڭ 8 بولىگىن ايتا الاتىن بىردەن ـ ۋبىر ادام. ونىڭ «ماناسقا» جاساعان كەسىك ۇلەسىن ەسكە الۋ ۋشىن، قىرعىزستان ۇكىمەتى بىشكەك قالاسىندا وعان ارناپ ونىڭ ۋمۇسىنىن ورناتتى.

"جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ «ماناستى» زەرتتەگەن، قورعاعان قىزمەتىن قىرعىزستانداعى ۋار قايسى تاراپتار القاپ، ەكى ەل حالقىنىڭ ۋزارا ۋتۇسىنىسۋىن جانە دوستىق سۇيىسپەنشىلىگىن ارتتىرۋدا ەرەكشە ماڭىزدى رول اتقاردى"، ـ دەدى جۇڭگونىڭ قىرعىزستاندا تۇراتىن باس ەلشىسى دۋ دىۋىن.

"قوڭىرالا قازدىڭ بوراننان، جاۋىن ـ شاشىننان كوكتەي ۋتىپ السقا ساپار شەگە الۋنداعى شەشۋشى ۋتۇيىن سەرىكتەرىمەن بىرگە ۇشۋندا، ۋزارا كۇش الا الۋندا". "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" جوعارى ساپادا بىرگە قۇرۇدى ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتۋگە ىلەسە، بولاشاق دۇنيە جۇزىندە، ۋسوز جوق، تاۋ ـ دارىالار جالعاساتىن، سۇلۇلىقتان بىرگە سۇسىنداپ، جىبەك جولى ۋزارا تۇتاسىپ، حالىق تىلەگى توعىساتىن بولادى.

(باسى 1 ـ بەتتە)

"سىرتقى ساۋدا يمپورت ـ ەكسپورت سيفرىنىڭ جەدەل ارتۋى شينجياڭ ەكونوميكاسىنىڭ داموىنىڭ كۇشتى سەرپىمدىلىگىن كورسەتەدى"، ـ دەدى اۋتو نوميالى رايوندىق ساۋدا دىستەرى مەڭگەرمەسى پارتيا باسشىلىق گرۋپپاسىنىڭ مۇشەسى، ورىنباسار مەڭگەرمە باستىعى يوۋ جيالين.

بىيل جىل باسىنان بەرى شينجياڭنىڭ سىرتقى ساۋداسىندا ومىرشەڭدىك كۇشى ۇزدىكسىز تەبىندەۋ، ورنالاسىمى ۋتىپتى دە تەڭگەرىمدى بولۋ، قۇرىلىمى ۇزدىكسىز ساپالانۋ، قوزعاۋشى قۇاتى ۋنەمدى شوعىرلانۋ سىندى ەرەكشەلىكتەر جارىققا شقتى. الدىڭعى 3 ماۋسىمدا شينجياڭنىڭ سىرتقى ساۋدا يمپورت ـ ەكسپورت جالپى قۇنى 252 ميلليارد 840 ميلليون يۋان بولىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن 47.3% ارتىپ، 2022 ـ تۇتاس جىلعى سىرتقى ساۋدا دەڭگەيىنەن اسىپ ۋتۇسپ، سىرتقى ساۋدا كولەمى تاريحتاعى جوعارى دەڭگەيدى جاراتتى.

شينجياڭنىڭ اشىق تۇعىردى دامىتۋ پايداسى دا ۇزدىكسىز جارىققا شقتى. ساندى مالىمەتتە كورسەتىلۋىنشە، الدىڭعى 3 ماۋسىمدا شينجياڭنىڭ 4 كەشەندى قورعامالى باجى اۋماعىنىڭ يمپورت ـ ەكسپورت جالپى قۇنى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 101.8% ارتىپ، سول تۇستاعى شينجياڭنىڭ سىرتقى ساۋدا يمپورت ـ ەكسپورت جالپى قۇنىنىڭ 41.1%ن يەلەگەن.

يوۋ جيالين تانىستىرىپ بىلاي دەدى: شينجياڭ مەملەكەت دارەجەلى ەكونوميكالىق، تەحنيكالىق اشۋ رايونى، كەشەندى قورعامالى باجى اۋماعى، شەكارا اتتاعان ەلەكتروندى ساۋدا دىستەرى كەشەندى سىناق رايونى، شەكارالىق ەكونوميكالىق سەلبەستىك رايونى، سىرتقى ساۋدا تيىن جاڭالاپ، دارەجەسىن ۋسىرۋ بازاسى، يمپورت ساۋداسى جاڭالىق اشۋدان ۇلگى كورسەتۋدى جەبەۋ رايونى، وڭدەۋ ساۋداسى كاسىپ سالاسى باقشاسى سىندى مەملەكەت دارەجەلى اشىق تۇعىرلاردى، وڭتۇستىك شينجياڭ مەن سولتۇستىك شينجياڭ ىقپالداساتىن، جاڭا كاسىپ كۇيى قاباتتاسقان جاڭا داموۋ ارناسىن قالىپتاستىردى.

يوۋ جيالين بىلاي دەدى: كەلەسى قادامدا مەملەكەت دارەجەلى اشىق تۇعىرلاردىڭ جاڭالىق اشا داموىن جەدەل ىلگەرىلەتىپ، دشكى ـ سىرتقى ساۋدانى ۋبىر تۇلعالاندىرۋدى دشكەرىلەي ىلگەرىلەتىپ، قىزمەت وتەۋ ساۋداسىن جاڭالىق اشا دامىتۋ سىناق ۋتۇينى، بازاردان ساتىپ الۋ ساۋداسى ۋتاسلى سىناق ۋتۇينى، شەكارا تۇرعىندارىنىڭ بازارشالاۋ ساۋداسى، يمپورت ـ ەكسپورت تاۋارلارىن سول جەردە وڭدەۋ سىناق ۋتۇينى سياقتى قىزمەتتەردى جاپىپاي تەرەڭدەتۋدى جوعارى ساپالى ىلگەرىلەتىپ، ۋتۇرلى اشىق تۇعىرلاردىڭ شوعىرلانۋىن، توعىسۋىن كۇش سالا جەبەپ، ارنا ەكونوميكاسىنىڭ شەكارا وتەكەلى ەكونوميكاسىنا، كاسىپ سالاسى ەكونوميكاسىنا قاراي تيپ وزگەرتۋىن ىلگەرىلەتەمىز.

قوس بەتالىستا قارجى قوسۋ داموۋدى جەدەلدەتتى

شينجياڭ حۋالىڭ ونەركاسىپ ـ ساۋدا (توبى) شەكتى سەرىكتەستىگى گرۋزيادا ەركىن ونەركاسىپ باقشا رايونىن، حالقارالىق ەكونوميكالىق ەرەكشە رايون قۇرىپ، جەرگىلىكتى ورىنداعى باسىس بانكەسىن تولىق قارجىمەن ساتىپ الىپ، وسى ەلدەگى شەتەل ساۋداگەرى قارجى قوسقان باستى كاسىپورىنعا اينالدى.

وسى سەرىكتەستىكتىڭ القا باستىعى مي ىنحۋا بىلاي دەدى: حۋالىڭ توبى تاماشا داموۋ ورايىن يگەرىپ، مەملەكەتتىڭ باتىسقا قاراي داموۋ ستراتەگيا سىنا بەلسەنە توعىسىپ، زاتتىق بايلىق پەن جيناۋ ـ جونەلتۋ باسىمدىعىن ساۋلەلەندىرىپ، ەل ۋشى، حالقارا سىندى "ەكى بازاردى" بەتكە الىپ، جۇڭگو ۇلگىسىندەگى وسزامانداندىرۋ ۇردىسىندە كورىكتى شينجياڭ قۇرۇعا بەلسەندى ۇلەس قوسۋى كەرەك.

حۋالىڭ توبى شينجياڭ كاسپورىنىڭ "سىرتقا شعۋىنىڭ" ۋارى قوماقتى تابىسقا قول جەتكىزگەندىگىنىڭ نقشام كورىنىسى.

سوڭعى جىلدارى شينجياڭ حالقارالىق بازاردى ۋرتىس اشۋدا. قازىر 7 كەزەك جۇڭگو ـــ ازيا ـ ەۋروپا كورمەسىن، 7 كەزەك قازاقستان ـ جۇڭگو تاۋار كورمەسىن ۋساتتى وتكىزىپ، جۇڭگو ـ قازاقستان كاسپورىنشىلارىن ۋتۇيىلىستىرۋ ۋماجلىسى سياقتى قيىمىلداردى ۇدايىلاندىرا ورىستەتىپ، كاسپورىنىڭ "سىرتقا شعۋىن" بەلسەنە دەمەدى. بىيل اۋتونوميالى رايوندىق ساۋدا دىستەرى مەڭگەرمەسى شەتەل قارجى قوسقان كاسپورىنىڭ دوڭگەلەك ۇستەل ۋماجلىسىن اشىپ، شينجياڭ كاسپورىنىڭ 3 ـ كەزەكتى جۇڭگو ـ افريكا ەكونوميكا ساۋدا كورمەسىنە قاتىناسۋ، شياڭگاڭ قارجى قوسۋدى جالپىلاستىرۋ مەكەمەسىمەن قول ۇستاسىپ قارجى قوسۋ، تانىستىرۋ سياقتىلارعا ۇيىمداستىرىپ، كاسپورىنىڭ حالقارالىق بازاردى كەڭەيتۋىنە دەم بەردى.

قازىرگە دەيىن شينجياڭ شەتەلدە 6 ميلليارد 600 ميلليون يۋان قارجى قوستى، بۇل 47 مەملەكەت پەن رايوندى قامتىدى، 4 شەكارا سىرتى ەكونوميكا ـ ساۋدا سەلبەستىك باقشا رايونىن قۇرىپ، 500گە تارتا ورتا، شاعىن كاسىپورىندى ىرگە تەبۋگە باۋراپ، جەرگىلىكتى ورىنداعى 100 مىڭعا جۇمىق ادامدى جۇمىستانۋعا باستادى.

بىيل الدىڭعى 3 ماۋسىمدا شينجياڭنىڭ ۋس جۇزىندە پايدالانعان شەتەل قارجىسى 520 ميلليون امەريكا دوللارى بولىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن 174.4% ارتتى؛ فينانسقا جاتپايتىن سىرتقا تىكە قوسىلعان قارجى 195 ميلليون امەريكا دوللارى بولىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن 14.7% ارتتى، سىرتقا كورەمەگە بەرىلگەن ينجەنەريانىڭ تيجارات سوماسىن 500 ميلليون امەريكا دوللارىنا جەتكىزىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن 25.1% ارتتى.

يوۋ جيالين مىنالاردى ۋبىلدىردى: وڭىرلىك ورىن جانە كاسىپ سالاسى باسىمدىعىن ساۋلەلەندىرىپ، شينجياڭداعى قۇاتتى كاسىپورىنداردىڭ "سىرتقا شعۋىن" قولداپ، "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇراتىن مەملەكەتتەرمەن نەگىزدىك قۇرىلعى، ەنەرگيا بايلىعى سياقتى سالالاردا سەلبەستىكتى تەرەڭدەتىپ، سىرتپەن سەلبەستىك جاساسۋدىڭ جاڭا كەڭىستىگىن ۇزدىكسىز كەڭەيتەمىز.

سىرتقا ەسىك اشۋدىڭ مازمۇنى بايىدى

"ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جول" شىعىس جەلىنىڭ تياناقتانۋىنا، تولىسۋىنا سۇيەنىپ، تەمىر جول قۇرىلىسى اۋىر ونەركاسىپ شينجياڭ شەكتى سەرىكتەستىگى ەلمىز جاساعان تۇڭعىش زەردەلى 6 جولدى ماقتا تەرۋ ماشينىسىن شينجياڭدا جاساۋدى جۇزەگە اسىردى ۋارى بىيل ورتا ازيا بازارىنا ماقتا تەرۋ ماشينىسىن ەكسپورت ەتۋدە ۋنول جاردى.

سەرىكتەستىكتىڭ ورىنباسار باس دىرەكتورى جاڭ چۇنيۋان بىلاي دەپ تانىستىردى: سوڭعى بىرنەشە جىلداعى داموۋ ارقىلى كاسىپورىن جوعارى دەڭگەيلى اۋىل شارۋاشىلىق ماشينالارىن جاساۋ سالاسىنا قاراي ۋساتتى تيپ وزگەرتىپ، زەرتتەۋ ـ اشۋ، جاساۋ قابىلەتىن ۇزدىكسىز زورايتۋدا، جەمىس ورمانى ماشينالارى، استىق جيناۋ ماشينالارى سياقتىلارعا بىرتىندەپ كەڭەيۋدە.

"ۇلكەن نوبايدان" "نازىك كارتينا" دەيىن، جوعارى دەڭگەيلى جوبالاۋدان تەرەڭدەتۋگە، ناقتىلاندىرۋعا دەيىن، ۋرى نسانىنان "شاعىن ۋارى كوركەمگە"، "ۇكىمەت تۇعىر ازىرلەۋ، كاسىپورىندار ونەرىن كورسەتۋدەن" "كاسىپورىندى نەگىزگى تۇلعا ەتىپ، بازارلانۋ ەرەجەسىنە بويسۇنۋعا" دەيىن... "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇرعان 10 جىلدان بەرى شينجياڭ وڭىرلىك ورىن باسىمدىعىن تولىق ساۋلەلەندىرىپ، "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جول" قۇرىلىسىنا بەلسەندىلىكپەن ات سالىسىپ، جۇڭگونىڭ باتىسقا ەسىك اشۋىنداعى الدىڭعى شەپكە اينالدى.

سىرتقا ەسىك اشۋدىڭ ۇزدىكسىز دىشكەرىلەۋىنە بىلەسە، جۇڭگونىڭ شينجياڭى بۇكىل الەمدەگى 181 ەلمەن جانە وڭىرمەن ساۋدا بارىس ـ كەلىسىن جاساسىپ، ساۋدا بازارى بارعان ساين كوپ نەگىزدەنە ۋتۇستى. الدىڭعى 3 ماۋسىمدا جۇڭگونىڭ شينجياڭىنىڭ الدىڭعى 3 ۇلكەن ساۋدا سەرىگى قازاقستانمەن، قىرعىزستانمەن، تاجىكستانمەن يمپورت ـ ەكسپورت قۇنى سايكەس مەزگىلدەگىدەن جەكە ـ جەكە 71.2%، 32.5%، 93% ارتتى؛ "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇراتىن ەلدەرمەن يمپورت ـ ەكسپورت قۇنى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 49.7% ارتتى؛ ورتا ازياداعى 5 ەلمەن يمپورت ـ ەكسپورت قۇنى سايكەس مەزگىلدەگىدەن 53.8% ارتتى.

"ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇرۇدىڭ جوعارى ساپالى داموۋن ىلگەرىلەتۋ شينجياڭعا اناعۇرلىم كوپ وراي جانە داموۋ مۇمكىندىكتەرىن الا كەلدى. بىيل جىل باسىنان بەرى ورتا ازيا ۇكىمەت، كاسىپورىندارىنان ۇيىمداسقان 10 نەشە ۇيىرمە ـ گرۋپپا شينجياڭعا ساپارلاي كەلىپ، شينجياڭنان ۋار ساتى، ۋار دارەجەدەگى ۇيىرمە ـ گرۋپپالار 120دان استام ـ رەت ورتا ازياعا بارىپ، ەكونوميكا ـ ساۋدا جەتىستىكتەرى مول بولدى. جۇڭگونىڭ شينجياڭى ماڭايىندا ەلدەرمەن جانە وڭىرلەرمەن 7 جەرگىلىكتى ەكونوميكا ـ ساۋدا سەلبەستىك مەحانيزمىن قۇرىپ، "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇراتىن ەلدەرمەن كەڭ سالالى، كوپ ساتىلى، جوعارى ساپالى سەلبەستىكتىڭ داموۋ ساتىسىن اشتى.

"10 جىل تەك باستاما عانا". يوۋ جيالين بىلاي دەدى: اشىق، سىيسىمدى بولىپ، ۇلاستىرىپ، تۇتاستىرىپ، سەلبەستىكتى تەرەڭدەتىپ، قول ۇستاسا العا ىلگەرىلەگەن "ۋبىر بەلدەۋ، ۋبىر جولدى" بىرگە قۇرۇ، ۋسوز جوق، ۋتىپتى دە جوعارى ساپالى، ۋتىپتى دە جوعارى دەڭگەيلى داموۋدى قارسى الاتىن بولادى.

يوۋ جيالين مىنانى ۋبىلدىردى: شينجياڭ جاڭا ورايعا ۋدوپ كەلدى، ونان ارى جاڭا ىسكەرلىك كورسەتۋى ۋتىس، ازيا ـ ەۋروپا قۇرلىق جولى زات اينالىمى جانە ساۋدا وتكەلى كومەسكى كۇشىن ونان ارى جارىققا شعارىپ، شينجياڭنىڭ بايلىق ارتقىشىلىعىن، وڭىرلىك ورىن باسىمدىعىن جانە كاسىپ سالاسى نەگىزىن تياناق ەتىپ، ساۋدانىڭ جوعارى ساپالى داموۋن ىلگەرىلەتىپ، جاڭا داموۋ ارناسىنا بەلسەندى قىزمەت وتەۋ جانە توعىسۋ كەرەك.